

R
do odb.

Kochanowski Jamuroni

Szymon

Pracownia biologiczna T. M. P.

Szymon Tenenbaum.

Gady i płazy wysp Balearskich.

AMPHIBIEN UND REPTILIEN DER BALEARISCHEN
INSELN.

WARSZAWA.

Drukarnia Adama Bessera Sienna 17.

1915.

K. 8998.

GADY I PŁAZY
WYSP BALEARSKICH.

NARODOWE MUZEUM PRZYRODNICZE
DZIAŁ ZOOLOGICZNY
Biblijoteka. № inwent. 2657.

K. 8998

(5382)

Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 8998

4000000000010

W ciągu mego czteromiesięcznego pobytu w lecie 1913 r. na wyspach Balearskich zebrałem dość znaczny materiał herpetologiczny, który opracowałem wspólnie z p. Otto Cyrenem.

Fauna herpetologiczna wysp Balearskich była przedmiotem kilku prac specjalnych, ze względu jednak na to, że udało mi się zebrać nieco nowych danych dotyczących się rozmieszczenia kilku form endemicznych i znaleźć jedną formę nową dla Balearów, oraz ze względu na zmiany jakie zaszły od czasu ukazania się ostatniej pracy o faunie herpetologicznej tych wysp i wynikających z nich konieczności wyróżnienia niektórych form, sądzę, że ogłoszenie tego przyczynku będzie nie bez znaczenia. Nim przejdę do opisu poszczególnych form chciałbym w kilku słowach zaznaczyć fakt interesujący i rzucający się wprost w oczy, że stosunkowy skład ilościowy fauny herpetologicznej znajduje się w odwrotnym stosunku do powierzchni lądu. Majorka, największa z wysp Balearskich ma faunę herpetologiczną bogatą pod względem jakościowym, przewyższającą znacznie faunę innych wysp Balearskich, pod względem jednak ilościowym jest ona stosunkowo uboga. Niezmiernie liczne na małych wysepkach *Lacertidy* są na Majorce rzadkością; w ciągu całego pobytu mego na tej wyspie, mimo ciągłych poszukiwań, nie udało mi się znaleźć ani jednego przedstawiciela jaszczurek z rodzaju *Lacerta*, podczas gdy na małych wysepkach odległych nieraz od brzegu Majorki zaledwie o kilkaset metrów—od jaszczurek tych niemal się roi. Płazy zato i węże, trzymające się zazwyczaj miejsc wilgotnych, żyją wyłącznie tylko na wyspach większych, posiadających

zbiorniki wody słodkiej. Godnym zaznaczenia jest fakt, że jaszczurki żyją na wyspach nie tylko całkowicie pozbawionych zbiorników wody słodkiej, lecz również nie posiadających prawie wcale roślinności; na niektórych wysepkach, gdzie nie udało mi się znaleźć ani jednego owada, dość często spotykalem się z jaszczurkami.

Ogółem w skład fauny herpetologicznej wysp Balearskich wchodzi 27 form przedstawicieli 16 gatunków.

W poniżej załączonym przeglądzie fauny gatunki znalezione przezemnie oznaczam gwiazdkami.

A M P H I B I A.

ANURA.

Alytes obstetricans Boscai Lataste.

Sam go nie znalazłem. Podawany przez autorów z Majorjki¹⁾.

Hyla arborea L.

Gatunek ten podany jest z Majorjki²⁾ i z Minorjki³⁾.

Hyla arborea var. *meridionalis* Boettg.

Podany przez tych samych autorów i z tych samych miejscowości co forma typowa pod nazwą *Hyla Perezii* Bosca.

---

¹⁾ Lataste. Rev. Int. Sc. IV. 1879.

Royer u. Van. Bambeke. Bull. Soc. Zool. France str. 289 r. 1883.

E. Bosca. Bull. Soc. Zool. France 1880.

²⁾ E. Bosca. Catalogue des reptiles et amphibiens de la péninsule ibérique et des îles Balears. Bull. de la Soc. Zool. de France 1880.

³⁾ Juan J. Rodriguez. Historia Natural de las Baleares. Zoología. Adiciones a la fauna Balear 1887.

Bufo viridis Laur.

Podany z Minorki¹⁾. Trudno sądzić czy ma się do czynienia z formą typową, prawdopodobniejszem się jednak wydaje, że jest to *var. balearica* Boettg.

* Bufo viridis var. balearica Boettg.

Znana ze wszystkich większych wysp. Jeden okaz znalazłem pod kamieniami w wyschniętym łożysku potoku w Son Sardina na Majorce. Jest to duży ♂ wykazujący charakterystyczną dla tej odmiany silnie rozwiniętą błonę pławną, pozatem jednak zupełnie zbliżony do formy typowej. Długość 76 mm.

Rana esculenta L.

Podawana z wszystkich wysp posiadających wodę słodką.

* Rana ridibunda Pall.

Dotychczas z Balearów nie podawana.

W bardzo znacznej ilości zbierałem je w rowach przy szosie w okolicach miasta Ibiza, na wyspie tegoż nazwiska, oraz w rowach przydrożnych między La Pueblą i Albufera na Majorce. Okazy przezemnie zebrane zgadzają się z opisem *R. ridibunda*, nie zaś z *R. esculenta*, bardzo więc być może, że autorowie z tą, a nie poprzednią żabą mieli do czynienia, w takim razie *R. esculenta* wcale by nie należała do fauny Balearów.

Wszystkie okazy typowe z dłuższymi nogami tylnymi, węższym przedziałem międzyocznym i mniejszym modzelem piętowym niż *R. esculenta*. Ubarwienie jest u wszystkich słabo żółto-zielone. Na dwóch okazach z Ibizy i pięciu z Albufery występuje żółta pręga przebiegająca przez grzbiet. Pozostałe okazy wykazują charakterystyczne ciemne plamy na grzbiecie, co jest najcharakterystyczniejszym ubarwieniem i u form z półwyspu Bałkańskiego i krain położonych dalej na wschód.

¹⁾ Juan J. Rodriguez. Hist. Nat. de las Baleares... 1887.

REPTILIA.

LACERTILIA.

Lacerta Lilfordi Günt.

W różnych czasach opisane zostały przez różnych autorów 9 form jaszczurek z wysp Balearskich. Cztery z nich opisane były przez Bedriagę jako różne pododmiany odmiany *balearica* gatunku *Lacerta muralis*. Piątą formę opisał Bedriaga jako *var. Giglioli*, szóstą opisana została przez Boscá jako *var. pityusensis* tegoż gatunku *muralis*. Oprócz tego Günter opisał nowy gatunek *Zootoca Lilfordi*. Schreiber wyróżnia jeszcze dwie odmiany. W nowem wydaniu swojej monografii „Herpetologia europaea”—Jena 1912, zestawiając wszystkie formy opisane z Balearów doszedł on do przekonania, że stanowią one lokalne odmiany gatunku *Lacerta Lilfordi*. Jako formę typową wybrał on formę opisaną przez Bedriagę jako *Lacerta muralis var. balearica*. Wszystkie formy Schreiber oznacza tylko literami. Podaję tutaj ugrupowanie, synonimikę i występowanie tych form według Schreiber'a, oddzielnie zaś opisuję formy przezemnie znalezione.

Lacerta Lilfordi typica.

[*Lacerta muralis subsp. balearica* Bedrg. Mem. s. l. var. europ. du Léz d. mur. Bull. soc. zool. France IV, pag. 221. tab. IX. fig. 3. (1879)]. Zamieszkuje Majorkę i Minorkę.

Lacerta Lilfordi var. a.

[*Lacerta muralis* Braun. Lac. Lilf. u. maral. Arb. zool. zootom. Inst. Würzb. IV, pag. 31, tab. I, fig. 6 (1877).—*Lacerta muralis var. balearica subvar. b.* Bedrg. l. c. pag. 29, separ. (1880)].

Zamieszkuje małą wysepkę położoną niedaleko od północnego brzegu Minorki zwaną Isla del Colon.

Lacerta Lilfordi var. b.

[*Lacerta muralis* Braun. l. c. pag. 26, tab. I, fig. 7, 8, tab. II, fig. 2. (1877). *Lacerta muralis* var. *balearica* subvar. *a.* Bedrg. l. c. pag. 28. (1880).

Żyje w porcie Mahonu na Minorce.

Lacerta Lilfordi var. c.

[*Lacerta muralis* Braun. l. c. pag. 34, tab. I, fig. 4, 5 (1877). — *Lacerta muralis* var. *balearica* subvar. *c.* Bedrg. l. c. pag. 29. (1880)].

Wyłącznie na małej wyspce Isla del Rey, leżącej w zatoce Mahonu.

Lacerta Lilfordi var. d.

Żyje w okolicach Mahonu na Minorce.

Lacerta Lilfordi var. e.

Na Minorce i Pitjuzach.

Lacerta Lilfordi var. f.

[*Lacerta muralis* var. *pityusensis* Bosca. Explor. herpet. Isla Ibiza. An. soc. Esp. Hist. nat. XII, pag. 246 (1883)].
Ibiza i drobne okoliczne wysepki.

Lacerta Lilfordi var. g.

[*Lacerta muralis* var. *Giglioli* Bedrg. Herpetol. Stud. Arch. f. Naturg. XLIV, pag. 247, tab. XVII, fig. 2 (1879)].

Tylko na wyspie Dragonerze na zachodzie od Majorki.

Lacerta Lilfordi var. h.

[*Zootoca Lilfordi* Günth. An. u. Mag. of nat. hist. ser. 4, vol. XIV, pag. 158 (1874). — *Lacerta Lilfordi* Braun. l. c. (1877)].

Na wyspach: del Aire, La Moltona, La Guardia i Frares. Bosca podaje ją również z Kabrery i wysepki okolicznych.

Okazy zebrane przezemnie pochodzą z La Guardia, z Kabrery i Ibizy i dadzą się ugrupować według systematyki Schreibera w dwie odmiany, odmianę h i odmianę f, możliwym jest jednak, że z okazów z Kabrery należałoby utworzyć nową odmianę.

* **Lacerta Lilfordi var. h.** (*Zootoca Lilfordi* Günt.).

Ułuskowanie (*pholidosis*) zypełnie charakterystyczne: bardzo małe, gładkie, ziarnowate (*Sq. granulosae*) i okrągłe łuski grzbietowe. Kołnierzyk o krawędzi całkowicie równej (*collare integrum*). Łuski na ogonie z tyłu równo ścięte. Tarcze nadskroniowe (*sc. supratemporalia*) liczne, wcale albo mało co większe od pozostałych tarcz skroniowych (*sc. temporalia*). Rząd ziarenek na brzegu krążka nadocznego (*discus palpebralis*) zazwyczaj całkowity. Przednie tarcze wargowe górne (*sc. supralabialia*) $\frac{4}{4}$; otwór nosowy przebija tarczę dziobkową (*rostrale*). Ubarwienie jest u dwóch ♂♂ z La Guardia z wierzchu i pod spodem ciemno czarno-brunatne, bez jakiegokolwiek wyraźnego rysunku, jedynie tylko zakończenie pyszczka i nogi są cokolwiek jaśniejsze. Okazy z Kabrery są z wierzchu ciemne, brunatne aż do niebiesko-czarnych, pysk i nogi ich nieco jaśniejsze, do zielono-niebieskiej barwy. Na okazach z Kabrery występuje wszędzie rysunek składający się z jaśniejszych plam u ♂♂, albo są widoczne prążki grzbietowe i na tarczках rżesowych (*supraciliaria*), szczególnie u wogóle jaśniejszych ♀♀. Między młodymi ♂♂ spotykają się okazy bardzo ciemne. Strona dolna mniej albo więcej ciemno-niebieska. Liczba łusek u jednego dorosłego ♂ i ♀ następująca: łusek grzbietowych 78, 76; tarcz brzusznych 25, 27; łusek podgardlanych (*sq. gulares*) 39,31; otworków udowych (*pori femorales*) $\frac{25}{26}$ i $\frac{19}{19}$.

Wymiary w milimetrach:	♂	♀
Długość całkowita	161	131
Głowa (długość)	16,8	12,2
„ szerokość	11	7,5

Długość od pyska do odbytu	67	54
Długość od kołnierzyka do odbytu	45	36
Ogon	94	77
Przednie kończyny	24	19
Tylne kończyny	38	30,5
Tyłna stopa	18,5	16

Tą nader piękną odmianę zbierałem w wielkiej ilości na Kabrerze w okolicach portu, choć i w innych częściach wyspy jest ona bardzo liczna. Dwa ♂♂ z La Guardia.

* **Lacerta Lilfordi var. f.** (*Lacerta muralis var.*

pityusensis Bosca.)

Na Ibizie wszędzie bardzo pospolita. Trzyma się przeważnie kamiennych ogrodzeń otaczających pola i rumowisk. Liczna w samym mieście na starych murach otaczających katedrę i zamek.

Ułuskowanie jest takie jak u formy poprzedniej, występują tylko znaczne odcienie w ubarwieniu. Grzbiet żółto oliwkowozielony z pięcioma rzędami ciemnych plam. Plamy te u dwóch ♂♂ nie są jednolicie czarno-brunatne, lecz zawierają jaśniejsze punkciki. Podłużne rzędy plam zaczynają się na przedniej części ogona. Między temi rzędami plam przechodzi sześć jasnych prążków z których dwa supraciliarne są najjaśniejsze i najwyraźniejsze. Głowa z nielicznymi ciemnymi arabeskwatymi linjami. Wszystkie nogi z licznymi okrągłymi jaśniejszymi plamkami, u jednego ♂ również z ciemnymi linjami arabeskwatymi. Liczba łusek jednego dorosłego ♂: łusek grzbietowych 63, tarcz brzusznych 26, łusek podgardlanych 33, otworków udowych $\frac{22}{22}$. Wymiary w milimetrach tego samego okazu: długość całkowita (ogon zregenerowany) [141], długość głowy 16,2, szerokość głowy 10, długość od pyska do odbytu 64, długość od kołnierzyka do odbytu 41, zregenerowany ogon [77], przednie kończyny 22, tylne kończyny 35, tylna stopa 17,8.

* **Tarentola mauritanica L.**

Na Majorce, Minorce, Ibizie i Kabrerze bardzo pospolita; w największych ilościach zbierałem ją pod kamieniami w Porto Pi koło Palmy, bardzo często spotykałem ją również w mieszkaniach. Na Kabrerze zebrałem kilka prawie czarnych okazów. Największy okaz ze zregenerowanym ogonem mierzy 115 mm.

* **Hemidactylus turcicus L.**

Żyje w tych samych warunkach co poprzedni, znacznie jest jednak od niego rzadszy, przez cały bowiem przeciąg czasu widziałem zaledwie kilka okazów, wszystkie w okolicach Palmy na Majorce (w Porto Pi). Spotyka się również na Ibizie i Minorce.

OPHIDIA.

* **Macroprotodon cucullatus Geoffr.**

Dwa okazy znalazłem pod kamieniami w Soller na Majorce na wilgotnej łączce nad strumieniem. Notowany również pod synonimem *Coronella cucullata*. Mniejszy okaz mierzy 315 mm., większy 475 mm. Ułuskowanie obu okazów wykazuje wielkie odchylenia i wskazuje wyraźnie u większego węża jak blisko spokrewniony jest ten gatunek z miedziankami (*Coronella*), a przede wszystkim z *C. girondica* Daud.; większy okaz może być uważany nawet jako przejście do tego gatunku. Tarcza dziobkowa i nozdrzowa (*sc. rostrale et nasale*) są u obu okazów normalne. Tarcza policzkowa (*sc. frenale*) znajduje się u obu nad drugą i trzecią górnymi tarczami wargowymi (*supralabialia*). Oko nad czwartą i piątą. Tarcza policzkowa jest u obu cokolwiek niżej niż nozdrzowa; tarcze wargowe górne wynoszą przez podzielenie się u większego $\frac{9}{9}$, u mniejszego $\frac{8}{9}$. Liczba rzędów łusek jest u

mniejszego 19, u większego 21. Szósta tarcza wargowa górna, tak charakterystyczna dla tego gatunku, przez swoją wielkość jest tylko u mniejszego węża na prawej stronie całkowicie rozwinięta. Następująca siódma tarcza wargowa górna jest podzielona poziomo tak, że powstają dwie tarcze skroniowe (*temporalia*). Na lewej stronie tak szósta jak i siódma tarcza są podzielone. Toż samo występuje i u większego węża. Posiada on z obu stron tarcz wargowych górnych $\frac{9}{9}$.

Szósta z pośród nich jest podzielona na dwie, siódma zaś na trzy tarczki. Listw podbrzuszných okaz mniejszy posiada 179, większy 157; parzystych listewek podogonowych 55 i 60. Ubarwienie i rysunek normalne u obu okazów: na grzbiecie pięć rzędów plamek na czerwono-brązowym tle. Dwa tylne rzędy plamek zlewają się w prążki.

Coluber scalaris Schinz.

Podany z Minorki pod nazwą *Rhinechis scalaris* Boie.

Coluber leopardinus var. c. Schreib.

Podany z Minorki¹⁾ pod nazwą *Coronella quadrilineata* Pall.

*** Tropidonotus viperinus Latr.**

Spotyka się na Majorce i Minorce. Trzyma się zwykle dużych wód, to też w środku wyspy spotyka się rzadko. W ogromnych ilościach żyje na Majorce w t. zw. Albufery koło Alkudji nad wielkimi półstłonemi wodami. W gorący dzień wygrzewają się na brzegu na słońcu, gdzie w przeciągu kilku godzin bez trudu można zebrać kilkanaście okazów. Przywiozłem tylko trzy okazy z Albufery i jeden z Porto Pi (Palma).

Wszystkie okazy posiadają ułuskowanie normalne. 21 rzędów łusek, tarczki zaoczne (*postocularia*) $\frac{2}{2}$, tarcze wargowe górne (*supralabialia*) $\frac{7}{7}$. Oczy są umieszczone ponad trzecią

¹⁾ Juan J. Rodriguez. Historia natural de las Baleares. Zoologia. Adiciones a la fauna Balear. 1887.

i czwartą górnemi tarczami wargowemi. Tarcz odbytowych (*anale*) 2, listw podbrzuszných 152 do 156, listewek podogonowych 54—64. Największy okaz mierzy 502 mm. Okaz z Porto Pi posiada normalny rysunek na szarym tle. Jeden z trzech okazów pochodzących z Albufery jest szary, drugi brunatno-czerwony z charakterystycznym dla swego gatunku rysunkiem, trzeci wykazuje na szarym tle grzbietu prócz charakterystycznego rysunku dwa jasne podłużne prążki, jest więc to odmiana:

var. chersoides Wagl. (*var. d* Schreibera)

CHELONIA.

Derموchelys coriacea L.

Gatunek żyjący w oceanie Atlantyckim; w morzu Śródziemnym spotyka się bardzo rzadko. Notowany z Dragonery pod synonimem *Sphargis mercurialis* Merr.¹⁾

* **Thallassochelys caretta** L.

Znajdowany na wszystkich wyspach. Jeden okaz widziałem na Ibizie.

* **Chelone mydas** L.

W zatoce Kabrery znalazłem pancierz tego gatunku. Notowany i z Ibizy.

Testudo graeca L.

Sam go nie znajdowałem. Notowany z Majoroki, Minorki i Ibizy.

Emys orbicularis L.

Notowany z Majoroki i Minorki.

---

¹⁾ E. Bosca. Catalogue des reptiles et amphibiens de la péninsule ibérique et des îles Baleares. Bull. Soc. Zool. France 1880.

Amphibien und Reptilien der Bale- arischen Inseln.

Zusammenfassung.

Während meines Aufenthaltes auf den Balearen im Sommer 1913 habe ich ein ziemlich umfangreiches herpetologisches Material gesammelt, das ich gemeinsam mit Herrn Otto Cyren bearbeitet habe. Besonderes Interesse verdienen folgende Formen:

Lacerta Lilfordi Günther.

12 Ex. von den Insel Cabrera.

2 Ex. von La Guardia.

Die Beschuppung ist die für *L. Lilfordi* charakteristische: sehr kleine, glatte, körnige und runde Rückenschuppen; Halsband vollkommen ganzrandig; die Schwanzschuppen hinten gerade abgestutzt. Viele supratemporale Schilder sind nicht oder nur unbedeutend grösser als die übrigen Schläfenschilder. Die körnchenreihe am Rande des Discus palpebralis ist meist vollständig. Die vorderen Supralabialia $4/4$, das Nasenloch an das Rostrale stossend. Die Färbung ist bei den 2 Exemplaren aus La Guardia oben und unten tiefschwarzbraun, ohne jegliche merkbare Zeichnung, nur die Schwanzspitze und die Füße sind etwas heller. Die Exemplare aus Cabrera sind oben dunkel, braun bis blauschwarz, der Schwanz und die Füße etwas heller bis grünblau. Bei diesen ist aber fast überall eine Zeichnung, bestehend aus helleren Flecken (σ^7) oder Dorsal- und Supraciliarstreifen bemerkbar, besonders bei den durchweg helleren ♀ ♀ . Unten den jungen σ^7 σ^7 sind sehr dunkle Exemplare. Die Unterseite ist bei sämtlichen mehr oder weniger tiefblau. Die Zahl der Schuppen beträgt bei einem erwachsenen σ^7 und ♀ : Rückenschuppen 78 und 76, Bauchschilder 25 und 27, Gularschüppchen 39 und 31, Schenkelporen $\frac{25}{26}$ und $\frac{19}{19}$.

Die Masse in m/m:	♂	♀
Gesamtlänge	161	131
Kopflänge	16,8	12,3
Kopfbreite (Backen)	11	7,5
Kopfrumpf (Schnaur-After)	67	54
Rumpf (Halsband-After)	45	36
Schwanz	94	77
Vordergliedmassen	24	19
Hintergliedmassen	38	30,5
Hinterfuss	18,5	16

Lacerta Lilfordi var. f. Schreiber.

[*Lacerta muralis* var. *pityusensis* Bosca].

Auf der Insel Iviza gemein.

Die Beschuppung ist dieselbe wie bei der vorigen Art, nur weicht die Färbung stark ab. Die Oberseite ist gelb-olivgrün mit 5 dunklen Fleckenreihen. Diese Flecken sind aber bei den vorliegenden ♂♂ nicht kompakt schwarzbraun, sondern enthalten hellere Pünktchen, ja, diese sind oft ganz ausgebildete Augenflecke. Diese Längsreihe lösen sich in vorderen Drittel des Schwanzes auf. Zwischen diesen Fleckenreihen befinden sich 6 helle Streifen, von welchen die 2 Supraciliarstreifen am hellsten und am schärfsten ausgeprägt sind. Der Kopf mit wenigen dunklen Schnörkeln; die 4 Beine mit zahlreichen runden, helleren Flecken, bei einem ♂ auch mit dunklen Schnörkeln. Schuppenzahl bei einem erwachsenen ♂: Rückenschuppen 63, Bauchschilder 26, Gularschüppchen 33, Schenkelporen $\frac{22}{22}$. Die Masse in m/m bei demselben Exemplare: Gesamtlänge [141] bei regeneriertem Schwanz, Kopflänge 16,2, Kopfbreite 10, Kopfrumpf 64, Rumpf 41, Schwanz reg. [77], Vordergliedmassen 22, Hintergliedmassen 35, Hinterfuss 17,8.

Tropidonotus viperinus Latr.

In Albufera de Alcudia (Mallorka) gemein.

Alle Exemplare mit normaler Beschuppung: 21 Schuppen-

reihen, $\frac{2}{2}$ Postocularen, $\frac{7}{7}$ Supralabialen Schuppen, das Auge über den Supralabialia 3×4 stehend! Anale 2, Bauchschilder 152 — 156, Schwanzschilderpare 54 — 64. Das Grösste Exemplar misst 502 m/m.

Tropidonotus viperinus var. chersoides Wagl.

In Albufera de Alcudia.

Macroprotodon cucullatus Geoffr.

2 Ex. aus Soller (Mallorka), ein junges von 315 m/m und ein erwachsenes Exemplar von 475 m/m Länge.

Die Beschuppung beider Exemplare zeigt grosse Anomalien und zeigt gerade bei der grösseren Schlange, wie nahe diese Art den Coronellen, vor allem *Coronella girondica*, steht. Ja, das grössere Exemplar kann wohl eigentlich als eine Übergangsform zu dieser Art gelten!

Das Rostrale und die Nasalia sind bei beidem normal; das Frenale steht bei beidem auf dem 2×3 Supralabiale, das Auge über dem 4 und 5. Das Frenale ist bei beidem wenig niedriger als das Nasale. Die Supralabialia sind aber durch teilung bei dem grossen auf $\frac{9}{9}$, bei dem kleinen Exemplar auf $\frac{8}{9}$ vermehrt. Die Zahl der Schuppenreihen ist bei diesem 19, bei jenem (grossen) 21! Das 6 Supralabiale, durch seine Grösse für die Art so charakteristisch, ist nur bei der kleinen Schlange auf der rechten Seite voll entwickelt, das darauf folgende 7 Sapralabiale ist horizontal geteilt, so dass 2 Temporalia entstehen. Auf der linken Seite ist sowohl das 6 wie 7 Supralabiale geteilt. Dies ist auch der Fall bei der grösseren Schlange, sie hat beiderseits $\frac{9}{9}$ Supralabialia, das 6 ist in 2, das 7 in drei Schildchen geteilt. Die Anzahl der Bauchschilder beträgt bei der kleineren Schlange 179, bei der grösseren 157, die Schwanzschilderpare 55 resp. 60. Die Färbung und Zeichnung ist bei beiden durchaus normal, auf rotbraunem Grunde 5 Fleckenreihen; die 2 untersten Fleckenreihen sind bei der grösseren Schlange zu Streifen zusammen getaufen.

Rana ridibunda Pall.

Auf Mallorca und Iviza gemein. Bis jetzt auf den Balearischen Inseln noch nicht vermerkt.

Krakau. Institut für vergleichende Anatomie der Jagiellonischen Universität.

Warschau. Biologische Laboratorium der Gesellschaft der Naturfreunde.

Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 8998

4000000000010